

Islam

[Openbaringsreligie](#) die met [jodendom](#) en [christendom](#) gerekend wordt tot de monotheïstische wereldgodsdiensten.

De islam begint feitelijk als religie met het optreden van Mohammed en de door hem tussen 610-632 ontvangen openbaringen, die tezamen de [koran](#) vormen. Volgens moslims bestaat de islam echter sedert de [schepping](#) van de mens. Uit de koran blijkt dat Mohammed aanvankelijk meende met zijn boodschap in de lijn van de verkondiging van het jodendom en christendom te staan. De leer van Gods een- en enigheid en de leer van de laatste dag, vormen de kernboodschap van de koran. Zij tonen dat de islam, net als het jodendom en christendom, het [monotheïsme](#) belijdt, een sterke nadruk op de [ethiek](#) legt en een verwachting van de [eindtijd](#) kent.

Vanaf 624 wordt echter steeds duidelijker dat er een kloof bestaat tussen de islam enerzijds en het jodendom en christendom anderzijds. Vanuit het perspectief van de koran hebben deze beide godsdiensten namelijk het zuivere monotheïsme opgegeven. Bijvoorbeeld wordt de [triniteit](#) van het christendom, door de koran verstaan als tritheïsme, driegodendom. De islam daarentegen staat als enige religie voor ‘de exclusieve overgave aan God alleen’. Naast leerstellige openbaringen bevat de koran openbaringen op juridisch, maatschappelijk en praktisch terrein. Deze openbaringen zijn in de eerste eeuwen na de dood van Mohammed door gezaghebbende religieuze geleerden uitgewerkt tot een religieus systeem dat verankerd is in de geloofsleer en de islamitische wet. Hierdoor is de islam een godsdienst waarin geloof (*orthodoxie*) en goed handelen (*orthopraxie*) nauw met elkaar verbonden zijn.

Bepalend voor het behoren tot de islam is het uitspreken en onderschrijven van de geloofsbelijdenis ‘Er is geen god dan God en Mohammed is de gezant van God’. Wie in het bijzijn van twee getuigen vrijwillig en met de juiste intentie de geloofsbelijdenis uitspreekt is moslim. Wie de geloofsbelijdenis onderschrijft, aanvaardt de geloofsleer van de islam en stelt zich onder de islamitische wet. De geloofsbelijdenis, de eerste zuil van de islam, is de kern van de geloofsleer en de toetssteen van de orthodoxie. De geloofsleer van de soennitische islam (soennieten), waartoe zo’n 85% van de moslims behoort, is uitsluitend op de koran gebaseerd.

De islamitische geloofsleer kent zes principes, namelijk het geloof in: Gods een- en enigheid; [engelen](#); de zending van [profeten](#) en gezanten; de geopenbaarde geschriften; de laatste dag met het [laatste oordeel](#); en het goddelijk raadsbesluit, soms aangeduid als ‘voorbeschikking’. Het laatstgenoemde principe wordt in bepaalde vrijzinnige moslimkringen echter niet altijd onderschreven.

De islamitische wet bestaat uit twee delen:

het eerste deel reguleert het verkeer tussen mens en God, met onder meer de uitwerking van vier van de vijf zuilen. Deze vier zuilen – het ritueel- devotionele gebed, de religieuze belasting, het vasten in de maand ramadan en de hadj – gelden als ritueeldevotionele voorschriften waardoor de moslim weet op welke wijze hij zich tot God moet verhouden. Bij het verkeer met God spelen rituele reinheid en de juiste intentie een doorslaggevende rol. De intentie (een van) deze vier zuilen ter meerdere eer en glorie van God alleen te verrichten, is van doorslaggevende betekenis voor de geldigheid van de uitvoering ervan. Hoewel het verrichten van de ritueel-devotionele voorschriften primair de verering van God alleen

beoogt, draagt het impliciet bij tot de eenheid en solidariteit van de islamitische geloofsgemeenschap.

Het tweede deel van de islamitische wet behandelt het verkeer tussen de mensen onderling. Dit deel is gewijd aan voorschriften die, hetzij het maatschappelijk verkeer tussen moslims onderling en tussen moslims en nietmoslims regelen, hetzij betrekking hebben op de inrichting, de openbare orde en het algemeen belang van de islamitische geloofsgemeenschap. In dit tweede deel van de islamitische wet worden dan ook voorschriften met betrekking tot het huiselijk leven behandeld, zowel als voorschriften met een religieus-juridische, religieus-sociaal, religieus-economisch en religieuspolitiek karakter.

De islamitische wet is gebaseerd op vier bronnen: de koran; de *soenna*, het voor moslims normatieve voorbeeld van de profeet Mohammed, zoals neergelegd in de traditieliteratuur; de algemene consensus van de gezaghebbende religieuze geleerden; en de redenering bij analogie.

De eerste twee bronnen hebben door hun schriftelijke vastlegging en canonisatie een statisch karakter. De laatste twee bronnen zijn daarentegen in potentie dynamisch en laten ruimte voor het menselijk inzicht en de zelfstandige oordeelsvorming. Daardoor bieden zij de mogelijkheid tot een voortdurend ‘bij de tijd brengen’ van de islam. De discussies over de vraag hoeveel ruimte aan het menselijke inzicht en de zelfstandige oordeelsvorming toekomt, hebben in de loop van de geschiedenis van de islam geleid tot het ontstaan van rechtsscholen. Als gezaghebbend zijn erkend: de hanafitische, malikitische, sjafi’itische en hanbalitische rechtsscholen. Zij danken hun naam aan vooraanstaande religieuze geleerden uit de achtste en negende eeuw, die als hun grondleggers gelden.

Voor Nederland was in de koloniale tijd de sjafi’itische rechtsschool belangrijk omdat de meeste Indonesiërs tot deze rechtsschool behoorden. Heden ten dage zijn in de Nederlandse context met name de hanafitische en malikitische rechtsscholen van meer betekenis, door de aanwezigheid van moslims van Turkse en Marokkaanse herkomst. Het bestaan en de erkenning van de vier rechtsscholen maken al inzichtelijk dat de islam geen monolithische, uniforme eenheid vormt. Door de verspreiding van de islam over de wereld, na de dood van Mohammed in 632, is de pluriformiteit van deze religie in de loop van de geschiedenis voortdurend toegenomen.

Zo is al in de eerste eeuw van de islam sprake van verschillende schismata, waarvan dat tussen soennieten en sjiieten het belangrijkste is. Naast deze twee stromingen kent de islam talrijke andere, al dan niet ‘ketterse en sektarische’ bewegingen. Ook nam de [mystiek](#) in de islam een hoge vlucht. Zij ontwikkelde zich in twee richtingen, namelijk in de richting van een esoterische mystiek voor ingewijden en in de richting van een mystiek van religieuze broederschappen. Een zeer belangrijk verschijnsel binnen de islam is het volksgeloof; het geloof van alledag dat zich niet in de strikte banen van de [orthodoxie](#) en orthopraxie laat persen.

Daarnaast kent de islam, vooral sinds het einde van de negentiende eeuw, allerlei bewegingen die worden aangeduid met westerse labels als liberaal, modernistisch, traditionalistisch, fundamentalistisch en wat dies meer zij. Deze pluriformiteit binnen de islam is ten dele toe te schrijven aan interne factoren, maar ook externe factoren – zoals het contact met en de beïnvloeding door andere culturen en religies – hebben meegespeeld. Vaak vertoont de islam dan ook, al naar gelang de regio waar hij zich bevindt, een sterke ‘lokale kleur’.

De islam in Nederland wordt eveneens gekenmerkt door veelkleurigheid. Anno 2005 telt

Nederland zo'n 960.000 moslims. Zij vormen ongeveer zes procent van de bevolking. Moslims met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, die in het kader van de arbeidsmigratie vanaf het begin van de jaren zestig van de twintigste eeuw naar Nederland zijn gekomen, vormen de twee grootste groepen. Moslims in Nederland onderscheiden zich in verschillende opzichten van elkaar; niet alleen wat betreft land en regio van herkomst, maar ook qua geloofsrichting en geloofsbeleving. De complexe organisatiestructuur getuigt daarvan. Op aandringen van de Nederlandse overheid is in 2004 het Contactorgaan Moslims Overheid (CMO) opgericht als haar gesprekspartner die de moslimgemeenschap in Nederland vertegenwoordigt. In reactie hierop is in hetzelfde jaar de Contactgroep Islam (CGI) in het leven geroepen door moslimorganisaties die menen dat het CMO met zijn zes soennitische lidorganisaties geen representatieve vertegenwoordiging vormt van alle moslimgemeenschappen in Nederland.

In 2005 zijn beide overlegorganen door de overheid als gesprekspartner erkend. Naast deze twee koepels bestaat ook nog de Sjiitisch Islamitische Raad. Het beeld dat moslims zelf van hun religie hebben is bepaald door drie openbaringen in de koran. Zij geloven dat de islam door God zelf goedgekeurd en aanvaard is en dat het daardoor de beste religie is (koran 5, 3). Zij zijn ervan overtuigd dat de islamitische geloofsgemeenschap de beste samenlevingsvorm is die onder de mensen mogelijk is (koran 3, 110). Zij belijden dat Mohammed de laatste profeet is die God met de laatste en volmaakte openbaring tot de mensheid heeft gezonden (koran 33, 40).

Auteur

Herman Beck [uit: G. Harinck e.a. (red.), *Christelijke Encyclopedie* (Kampen 2005)]

Verder lezen

P.S. van Koningsveld, *De Islam. Een eerste kennismaking met geloofsleer, wet en geschiedenis* (Utrecht 1996)

Henk Driessen (red.), *In het huis van de islam. Geografie, geschiedenis, geloofsleer, cultuur, economie, politiek* (Nijmegen 1997)

Jacques Waardenburg (red.), *Islam. Norm, ideaal en werkelijkheid* (Vijfde, herziene en aangevulde druk, Houten 2000)

Herman Beck, *Islam in hoofdlijnen* (Zoetermeer 2002)